

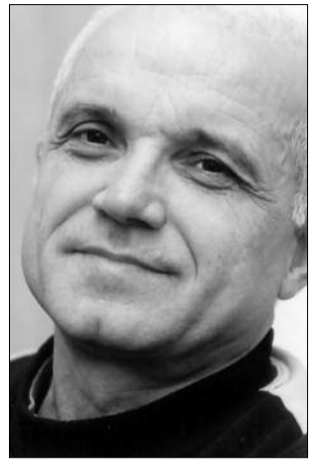
Revistele literare, la pământ. Se repetă povestea

Până să fie reales președinte al Uniunii Scriitorilor din România (USR), în octombrie 2013, N. Manolescu s-a putut mândri cu o mare realizare din al doilea mandat al său, aceea a subvenției de la stat pentru reviste ale USR (subvenție împărțită cu publicații ale celorlalte uniuni de creație, dar cea mai mare parte a ei revenea USR). A fost meritul său că USR a primit sute de mii de euro pentru publicarea unor reviste literare de top, prin Ministerul Culturii. Curios, după ce a fost reales, s-a aflat că din septembrie 2013 ministrul Culturii, Daniel Barbu (dovedit a fi de rea-credință în funcția politică ocupată) a tăiat această subvenție de la stat pentru reviste ale USR, anunțând că nu mai sunt bani la buget (și că nu e nici o nenorocire dacă nu mai apar aceste reviste, pe care nu le cumpără și nu le citește nimeni; e dezolant să auzi asta de la un ministru al Culturii, în condițiile în care viitorul României e legitimat prin cultură, îndeosebi de cultura scrisă-publicată!). Natural, USR a invitat redacțiile de reviste să se descurce cum pot mai departe. Nesperat, revistele literare au apărut și în decembrie 2013, între timp ministrul Daniel Barbu a demisionat și i-a luat locul alt liberal fără noroc (n-a stat în funcție decât două luni, după ce PNL s-a retras de la guvernare și USL a fost făcută praf). Președintele N. Manolescu, ambasador UNESCO la Paris, a găsit înțelegere la sfârșitul lui 2013 la Victor Ponta, care i-a dat bani să acopere cheltuielile la USR cu propriile reviste, bani din rezerva primului-ministru... Mai departe, începând cu acest an, finanțarea revistelor USR prin bani publici, virați prin Ministerul Culturii, s-a blocat – revistele USR din provincie au găsit bani de publicare, de la o lună la alta, la autoritățile județene (nu și bani pentru salarii), *România literară* apare cu bani de la Consiliul Județean Alba, iar *Luceafărul de dimineață* de la Primăria sectorului 2 (apropo, Primăria Generală a Capitalei continuă să nu se implice, nu acordă nici un leu revistelor USR; din contră, această primărie generală a făcut tot posibilul să piardă USR sediul din Casa Monteoru, anulându-i donația, să fie sigură că nu va fi obligată să repare imobilul de patrimoniu), a rămas fără bani *Viața Românească* (prim-vicepreședintele USR, senatorul Varujan Vosganian s-a oferit să plătească din banii lui jumătate din costul numărului 1-2 pe acest an al revistei). Situația finanțării revistelor USR e de

plâns... Conducerea operativă a USR (cu Gabriel Chifu pe baricade, zilnic) a depus la Parlament, cu aprobările de rigoare de la Ministerul Culturii și comisiile juridice, o lege pentru finanțarea revistelor literare, împreună cu o altă lege a timbrului literar, timbru pus pe fiecare carte (asemenea timbrului pe fiecare sticlă de alcool). Se fac eforturi extraordinare pentru trecerea acestor legi prin Parlament, chiar dacă voturile ar putea fi afectate de ruperea USL (PNL fiind cel ce a depus aceste proiecte de legi în Parlament). În condițiile în care la Ministerul Culturii a venit ministru un membru al USR, Kelemen Hunor (iar Marko Bela e președintele USR Târgu Mureș), după cooptarea UDMR la guvernare, lângă PSD-PC-UNPR, și se speră într-o mai bună colaborare a Ministerului Culturii cu USR. Deocamdată USR e pusă într-o situație inadmisibilă de cel căruia i s-a închiriat Casa Vernescu (de patronul unui restaurant de lux, care nu-și plătește obligațiile, mă abțin să dau amănunte), iar timbrul literar intră simbolic în scriptele USR (la fel, veniturile de la hotelul din Căderea Bastiliei).

În 1992 s-a pus identic problema dispariției revistelor literare, apărute sub egida USR. De la o vreme eu tot frunzăresc presă de cultură adunată acasă (mă mut și trebuie să o mai împruținez; e o iluzie că voi reuși să o împruținez). În 1992, când USR ajunsese în faliment pe mâna președinției lui Mircea Dinescu, redactorii șefi ai revistelor aveau aceleași „aspirații” (negăsind bani pentru apariții decât întâmplător; în majoritate erau în întârziere cu aparițiile): să fie votată o lege a sponsorizării și statul să fie obligat să asigure minimumul posibil pentru publicare (cost-manoperă: tipar, hârtie și difuzare). În 12 iunie 1992, revista 22 scria sub titlul „Vor mai fi reviste literare?": „Colectivele redacționale s-au restrâns, hârtia s-a scumpit, banii din fondurile USR sunt tot mai greu vizibili”. În 1992, revistele USR apelau la mila publică (USR le mai asigura o cotă de hârtie), unele erau preluate de inspectoratele pentru cultură județene (sau de primării și consilii județene), de exemplu revista *Euphorion*. Revista *Secolul XX* apărea cu bani de la ambasade (având special numere tematice pe țări). Revista *Orizont*: „Trăim din cârpăceli, improvizării mărunte și speranțe. Ne-am transformat într-un fel de cerșetori

profesioniști... Nu ne aflăm ca țară în situația de a ne permite luxul de a lăsa cultura la cheremul economiei sângeroase de piață” (Mircea Mihăieș). Revista *România literară*: „Revista e suspendată, plutim în incertitudine... Noi am încercat să obținem venituri din reclame, am restrâns colectivul. N-a fost suficient” (Gabriel Dimisianu; dar deja se afla în tratative pentru „o alipire la un trust de presă care să fie tentat de firma foarte bună a României literare”). Răspunde la ancheta din iunie 1992 a revistei 22 și revista *Contrapunct*, prin Hanibal Stănculescu (unde a dispărut acest prozator nefericit, care a demolat revista *Contrapunct* și apoi ziarul *Tineretul liber?*), eliminată între timp din peisaj, să rețin: „Uniunea Scriitorilor nici timbrul literar nu e în stare să-l încaseze. De doi ani nu o face... A constatat într-un târziu că proiectul de lege era făcut (chiar de oamenii USR) cum nu trebuie. Nu avea nici un mijloc de coerciție legal, ca să-i oblige pe editori să dea timbrul literar. Acum a înaintat alt proiect... va fi rezolvat de viitorul parlament”... În sfârșit, revista *Viața Românească*: „Ce mi se pare îngrozitor de grav este că actuala conducere a USR (după ce a terminat milioanele lăsate de vechea conducere și toate darurile postrevoluționare în bani și în natură) consideră că nu are nici o responsabilitate pentru ce se întâmplă... După alegerile din aprilie 1990, Consiliul USR a fost cu desăvârșire anihilat de Mircea Dinescu și niciodată n-a mai putut să depășească nivelul discuțiilor în doi peri, care nu duceau la nimic... Mircea Dinescu a scos (cu mâna Consiliului) Uniunea Scriitorilor de la Ministerul Culturii și de la Ministerul Muncii. Scriitorii am rămas pur și simplu în afara societății. Pe noi nu ne reprezintă nici un ministru și nimeni nu pune problemele grave pe care le avem la ora actuală în ședințele de guvern... Un autor a ajuns să câștige pe o carte (la care lucrează câțiva ani) cam cât câștigă o femeie de serviciu pe lună. Așa stând lucrurile, oricât am vrea noi, nu se poate face cultură națională pe cont propriu” (Ileana Mălăncioiu; domnia sa se opune și sponsorizărilor făcute de către... bișnițari sau de firma Crescent). Recitiți, nu vi se pare că toate citatele din 1992 sunt de actualitate? Ce s-a schimbat? Voi reveni.

Liviu Ioan Stoiciu

Situația finanțării revistelor USR e de plâns...

De la o vreme eu tot frunzăresc presă de cultură adunată acasă (mă mut și trebuie să o mai împruținez; e o iluzie că voi reuși să o împruținez).

→ A doua zi, la cursul său, Eugen Simion ne-a spus :

— Această temă apare și în filmul lui Bergman, absolut extraordinar, *Persona*.

Eu și Nino stăteam în părți diferite ale amfiteatrului. Am întors, în aceeași secundă, capetele, unul spre celălalt. Nino avea o privire sinistră.

La seminarul care a urmat, Narcisa Forăscu ne-a zis ca din întâmplare :

— Fără îndoială că filmul *Persona*, care rulează acum la Cinematecă, este o mare realizare a cinematografului mondial.

Din nou schimb de priviri cu Nino, care părea terorizat.

În ziua următoare, Al. Piru a întrerupt câteva secunde cascada de poante - care n-aveau nicio legătură cu studiul literaturii, dar profesorul era savuros - și a rostit pe un ton serios, cu dicția lui inconfundabilă :

— Nu mă pricep eu la filme și nu mă omor după moderni, dar *Persona* lui Bergman e un film foarte, foarte valoros.

Eu și Nino ne-am privit unul pe altul cu grimase de psihopați. Pe scări ne-am întâlnit cu filosoful Traian Podgoreanu. El ne-a oprit și ne-a spus amical :

— Băieți, duceți-vă la Cinematecă să vedeți *Persona* lui Bergman. Mai rulează săptămâna asta și așa ceva nu se ratează.

Când am coborât în holul de la Litere, Ion Rotaru, directorul nostru de studii, îi întreba, cu vocea lui groasă, inconfundabilă, pe câțiva colegi :

— Bă, ia spuneți-mi voi mie, e careva dintre voi care n-a văzut *Persona* lui Bergman? Că-l omor aici, cu mâna mea, lângă bustul lui Eminescu!

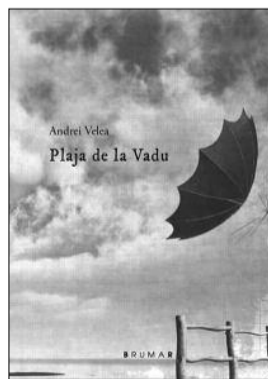
Toți văzuseră *Persona* și erau entuziasmați.

După o săptămână de coșmar, timp în care Nino era din ce în ce mai tăcut și mai posomorât, ieșeam împreună, abătuți, de la cursuri. Eram în holul Facultății de Litere, se făcuse noapte, afară viscoala și în momentul în care a pus mâna pe ușă să o deschidă, Nino s-a oprit brusc, s-a întors către mine, m-a privit cu ură și a scrâșnit :

— Bătrâne, toată lumea spune că *Persona* e o capodoperă. Numai noi doi n-am înțeles nimic din filmul ăla!

Semnal

ANDREI VELEA – PLAJA DE LA VADU (Povestiri)

«Povestirile lui Andrei Velea îmi amintesc, nu de puține ori, de cele ale lui Mircea Nedelciu. Asta nu ar fi neapărat o calitate. Calitățile prozei lui Andrei Velea vin mai curând din curiozitatea cu care investighează paradoxul naturii umane. Privirea lui vede excepția, straniețea, abisul acolo unde privirea comună nu vede decât uniformitate și banal. Cunoaște bine valoarea de întrebuintare a cuvintelor, are inteligență epică și intuiții de scriitor autentic. Îndeplinește, deci, condițiile de bază pentru a purcede la reconstituirea lumii.

Și mai e un motiv pentru care aș îndrăzni să-l încurajez. Nu a urmat o facultate de litere, este de profesie informatician, prin urmare scrie fiindcă nu are încotro. Nu știu de câte ori i se va fi spus, de către unii sau alții: *lasă-te de scris*, în definitiv un sfat util și cât se poate de binevoitor, dar uite că nu s-a lăsat. Astfel încât acum, că m-a întrebat și pe mine, mă văd obligat să-i spun: *dă-i înainte!*» (PETRU CIMPOEȘU)

Mircea Bârsilă

Mircea Bârsilă

...regizarea spectacolului poetic nu trezește impresia că poetul confecționează texte, preocupat de miza pe stil. În cazul acestui poet ..., abilitatea stilistică este potențată de miza pe trăirea dramatică: o trăire susținută liric de un imaginar prezidat, uneori, de sentimentul damnării, alteori, de aspirația spre trăirea religioasă, purificată de nocturnele reziduuri lumești.

CRONICI

Trei cărți au marcat, pe tărâmul poeziei, în anul 2013, producția editorială: integrala *Dragă poezie*, de Ion Monoran (Editura Brumar), antologia *Lumină, încet* (Editura Tracus Arte), de Marian Drăghici, și *Teasta* (Editura Tracus Arte), de Eugen Suciu.

Veritabilii poeți de la „Tracus Arte”, Teodor Dună și Cosmin Perța, au procedat, în calitate de antologatori ai poeziei lui Marian Drăghici, la o severă selecție. Au fost reținute, așadar, doar acele poeme prin care lirica acestui „optzecist” se singularizează.

Antologia *Lumină, încet* conține mai multe poeme ce pot să fie integrate în categoria „poeziei – interpretare”, cum ar spune Laurențiu Ulici, poezie ce implică „un fel de a vedea lumea” (Laurențiu Ulici, *Recurs*, C.R., 1971) și care constă în felurite mărturisiri metatextuale și, respectiv, în faptul că poetul interpretează în spirit subiectiv realitatea. Elocvent în această serie lirică (din care fac parte, „o bufniță de zece tone”, despre arta poetică, 1983”, „autoportret cu rămureaua de scaiet”, „capătul firului”, „matroană cu palmuiri”, „macul de iunie”, „ceva mai real decât neantul”, „un sentiment verde iarna”, „păhăruțul”, „salonul refuzatului” și altele) este textul intitulat „Poemul sfieiții” dedicat, în fond, unei buruieni numite „umbra iepurelui”: „de unde va sări iepurele acestui poem?/câmpul e gol ca în palmă,/ploile încă nu au căzut,/nu se vede niciăieri vreun tufiș, fie și des-/frunzit./omul e gol, cineva/ (abia)/ l-a zărit./pune-ți pe umeri o haină și haide,/vino la toamnă să strângem via/ viața pe deal./ acolo ne trage pe noi tare așa/ (fie, cea a limbii s-a rupt)/nimic sentimental, existența continuă./totuși doamna aceea, nu știu cum îi ziceai/este întotdeauna singură?/m-aș duce uneori pe la dânsa, mai ales iarna/dar este într-adevăr singură?// cred că tot mai greu îi vine/să-și împletească fără nimeni, albe, cosițele./ale naibii cosițe, ascund ele ceva./iepurele acestui poem?/umbra-iepurelui? știi, planta aceea ca un brăduț/verde-verde/ da, da/planta aceea care nu-i bună la nimic/chiar dacă uneori, copil/am adus-o acasă./ fiindcă era verde. și răcoroasă./ și ascundea ceva.”

În alte poeme, „poezia-interpretare” alternează (sau fuzionează) cu „poezia-existență” prin care este promovată „un fel de a fi în lume”, iar corelația dintre liric și epic și, respectiv, derularea cinematografică a imaginilor conferă discursului poetic un foarte modern „aer” baladesc: „o casă pustie iarna./o casă pustie indiferent de anotimp/pe malul fluviului, o hardchie în fond/în care un bărbat singur/stă și fumează până noaptea târziu/privind pe fereastră în gol./așezându-se și ridicându-se de la masa de scris/nemulțumit fără să cunoască măcar motivul/nemulțumirii sale: poezia?viața?/acest tărâm glorificat/de venirea barbarilor? înveselindu-ne// cu barbarii am stat la masă./cu barbarii am băut vin./în cărțile barbarilor am căutat calea, adevărul și viața/în casele barbarilor unde e zeu/însuși batracianul ateu/femeile noastre născură în orăcăitul general/famelici bebeluși de barbari”(„fumătorul”); „...astfel: un ins necunoscut, un băutor/cu mustăți de motan faustic seara pe lângă foc/scrutând lumea printr-un pahar/mai aruncând un lemn pe foc/ mai bând o dușcă// licheaua, nu se sfii să-mi propună/așa, scrutând lumea prin păhăruț/mai aruncând un lemn, mai bând/să cheltuim după bunu-i plac/anii cei mai frumoși, anii păhăruțului/când iubirea e una cu sunetul, cu dansul/ picioarelor de porumbel/ pe un acoperiș de tablă ”... („dublu portret cu mustăți de motan faustic).

Eternele teme poetice – moartea, iubirea, singurătatea, revolta ontologică, actul poetic etc.) dobândesc sub pana lui Marian Drăghici un timbru nou și o inedită corporalizare lirică. În același timp, el introduce în orizontul poeziei mai multe motive de o noutate absolută și care se țin minte (păhăruțul, lucrarea mortului la fosta sa viață, scuipatul de drac, negresa, îngerul probozit, țafa balcanică, lunetistul, bătrânul și credinciosul foxterier carl gustav, calul căzut în fântână, ridicarea la cer prin înșurubare în păhăruț, armonica, harrum, ierusalimul...), motive ce trec

Lumină, încet

de la un poem la altul, cu înțelesuri, de fiecare dată, renuanțate.

Repetițiile, renuanțarea din unghiuri noi a ideii și a simbolurilor și reluările unor imagini sunt menite să atragă atenția asupra *febrilității* stării poetice și, totodată, să contribuie la ordonarea simfonică a discursului, într-o formulă ce amintește de modalitatea discursivă din *Epopoea lui Ghilgameș* sau de rostirile din *Biblie* înzestrate cu ample virtuți plastice, dar și de discursurile din orizontul magic al comunicării. Efectele lirice pe care le obține prin aceste procedee dobândesc o expresivitate specială în *ierusalim* unde magietatea discursului poetic nu constă doar în efectele sonore, incantatorii, ci și în modul de înlănțuire a imaginilor, în jocul lor, și, totodată, și în așa numita „muzică a sensurilor”: „Doamne du-mă la ierusalim/cântând dintr-o armonică roșie lucitoare./Doamne du-mă din femeie în femeie//la femeia vieții mele ierusalimul,/cântând dintr-o armonică roșie ferfeniță făcută praf./Doamne du-mă la ierusalim oriunde aș merge/cântând sau nu./Doamne du-mă la ierusalim chiar dacă/n-am să mai ies nicicând din câmpul moșilor l/trăgând de-o armonică roșie printre dealuri roșii./ah, ce armonică roșie lucitoare/îmi fu inima omului la tinerete./ah, ce armonică roșie ferfeniță făcută praf/îmi fu geniul inimii omului la bătrânețe./ (...)//vinul pe care-l bem, până și apa/e vin de ierusalim/și apă de ierusalim./păhăruțul din care bem vinul și apa/e plin cu aer de ierusalim./pâinea turcească a lui ahmed de la colț și scuipații/sunt pâine de ierusalim/și scuipați de ierusalim”.

Sub semnul aceleiași „muzici” și al magicului (ca act lingvistic performativ) se împletesc și se despletesc, într-o libertate imagistică totală, semnificațiile *negresei*: „bate vântul prin negresă ca prin sită, când bate vântul./când plouă, plouă prin negresă/ca printr-un acoperiș spat./toate sălbăticiunile africiei scobiră cu ghearele cu dinții/sălaş mustind etern în inina indiferentă a negresei./cu negresa ești, oriunde te-ai afla/absolut dingur./ (...)//noaptea petrec călare pe negresă/după ce-am făcut dragoste cu ea dându-i bice/epuizându-o în toate clipele vieții și morții:epuizându-mă./negresă beau când mă trezesc și soarele răsare din negresă/ca oul din găină, gata aspus // (...)//atât de vastă e negresa că n-are casă/negresa, biata de ea, este casa./iar în casă, la masa lungă și albă stă singură negresa./nu bea nu mănâcă./nu face nimic/doar stă./doar stă și așteaptă/cu aerul înțepenit, înfricoșător/că de mii de ani/doar stă și așteaptă.”(*negresa*). Reprezentativ în ceea ce privește minuțioasa prelucrare a „materialului” și lărgirea lină a sensurilor, în felul în care se lărgesc cercurile concentrice ale apei în care a fost arunată o piatră, este și acest fragment din *lunetistul*: înainte de-a îmbătrâni aici/unde se ascunde lunetistul/unde lunetistul se ascunde/în tufa de baștină --/înainte de-a îmbătrâni aici/numărând mereu banii/păhăruțului ce ni s-a dat./păhăruțului ce ni s-a luat,/fie numele păhăruțului binecuvântat --/ înainte de-a îmbătrâni aici/ascultând mereu ploaia cu exilații și cu morții./surâsul ei nocturn peste case revărsat./peste tufa de baștină/a bietului lunetist.”

În poemele lungi (*caracal sghișoara mea, lunetistul, motanul faustic. o poveste de iarnă neterminată, moartea succesivă, biblia belgrad eu și moara lui take*), poetul descompune și recompune (realcătuiește) mesajul, spre a transmite sentimentul unei încheștări existențiale ce se intensifică sub semnul inadapării la rigorile întunecate ale vieții și chiar și la cele destructive impuse de contextul istoric: „sunt/un cal/căzut/în fântână./într-o fântână/seacă/din balcani./zile întregi am bociat la tropetă pe chestia asta./zile întregi am urlat de plâns la trompeta regimentului/până noaptea târziu,/până mi-au albit părul și unghiile/zonile erogene au făcut pâl-pâl/deschideți omul acesta/e un dulap cu stafie – /și nu m-a ascultat nimeni/doar cocoșul de tablă de pe casă/cu scârțaiul lui metalic/atât de plat/de tăcut./acum că războiul pare sfârșit/stau ca prostu’ și-ntreb, mă întreb/cum pisica penelopii am ajuns eu/în halul ăsta de degradare/auzi, cal

căzut într-o fântână din balcani,/când alții în rasa mea bat câmpii înverzite./călăresc, sunt călăriți./stau la masă cu oamenii/beau, mănâncă, vorbesc./beau mănâncă vorbesc/pun osul la rosul/banului public./în ceea ce mă privește n-am decât să mor de foame/într-o fântână seacă din balcani --/dacă la atât m-a adus capul./ (...)//e o fântână seacă din balcani./am căzut în ea ca prostu’ cu trompeta regimentului/și-acum că armele tac/stau și cânt la trompetă/nu mai bocesc/nu mai urlu./ (...)//sunt cocoșul de tablă de pe casă./de pe o casă veche din balcani./atât de plat, de tăcut/sunt mormântul, apocalipsa/vocilor plafonate mici./a momițelor de arici./iarna, vara pâl-pâie în mine sfântul./iarna vara scârții și nici num-mi pasă” (*biblia belgrad eu și moara lui take*).

În poemul *ukulele*, angoasa este trăită în termenii unei amare autopersiflări. Condiția de *client* al barului lima este asumată, cu o dramatică resemnare, ca soluție – fără alternative - de viață. La fel ca în toate poemele lungi, elementele de factură biografică sunt deviate, puțin câte puțin, spre o foarte profundă viziune poetică: „noapte-zî/continuu, la foc imperceptibil./din întunecata condiție de fruct uman/zărit prin frunzișul păhăruțelor/am decăzut bând, fumând, scriind versuri./și-acum la lima într-un bar/pregătit sunt Doamne/să îmbătrânesc, să devin străvechi ca primul/fruct uman zărit prin frunzișul păhăruțelor./ (...)//și-acum la lima într-un bar/pregătit sunt Doamne/să îmbătrânesc, să devin străvechi ca primul/foc arzând mocnit, sub dărâmătură./ (...)//pregătit sunt Doamne/să îmbătrânesc, să devin străvechi ca nămolul/pe fundul unui lac departe de orice așezare omenească./numai peștii mistici să se desfoaie din hoitul meu primăvara/behând fără glas ca miei ai adâncurilor./ (...)//da, pregătit sunt Doamne/ să îmbătrânesc, să devin străvechi ca aurul/și la fel de inutil, de caraghios,/ca o țigară aprinsă între degetele unui copil mort.”

În ostila lume balcanică, însuși *îngerul* – un alt dublet al subiectului liric, alături de *lunetistul* aflat în așteptarea stării de grație – este derutat, compromis, umilit, de nerecunoscut: „l-am văzut la masa de sub vișini/singur în cărciuma goală --/si pretindea că e dus în africa/să-mpuste lei, caraghiosul./l-am văzut așteptând păhăruțul/cum alții negresa din ierusalim--/bând apoi și fumând,/bând-fumând și beat-mort/ridicându-se instantaneu la cer/prin înșurubare în păhăruț/ (...)//dar el l-am văzut de aproape./de foarte aproape/ (...)//așa tăvălindu-se ca porcu’ la picioarele patului/de mi se făcu rău, foarte rău,/în ploaia aceea acidă/sub bulbucii roșii ai dimineții noastre pământene.”

În principiu, fiecare poem beneficiază de un scenariu care-i permite poetului să spună lucruri profunde în materie de criză ontologică, fără a lăsa impresia că este preocupat, în mod presant, de transmiterea lor. Harul de „a-și povesti” în acest mod gândurile îl protejează de căderea în artificii lingvistice și de o gesticulație barocă, nefirească. Altfel spus, regizarea spectacolului poetic nu trezește impresia că poetul confecționează texte, preocupat de miza pe stil. În cazul acestui poet – un poet al războiului cu sine și pentru care histrionismul din anumite secvențe este o strategie de care are nevoie pentru a proiecta în derizoriu, în parodic, dogoarea încercărilor îndurate în infernul personal –, abilitatea stilistică este potențată de miza pe trăirea dramatică: o trăire susținută liric de un imaginar prezidat, uneori, de sentimentul *damnării*, alteori, de *aspirația* spre trăirea religioasă, purificată de nocturnele reziduuri lumești.

Desigur, decuparea unor secvențe, spre a fi citate, știrbește realitatea estetică a întregului, care, dacă este permisă această analogie, beneficiază, în poezia lui Marian Drăghici, de două tipuri de „mişcări”: una de rotație (la nivelul fiecărui fragment) și alta de revoluție, ce rezultă din succesiunea elementelor constitutive.

Lectura antologiei *Lumină, încet* îi trezește cititorului (onest) sentimentul că autorul este un mare poet.

Cornel Ivanciuc și romanul total

Cornel Ivanciuc este cunoscut îndeobște drept jurnalistul de la *Cațavencii*, cel care publica săptămână de săptămână câte o anchetă al naibii de documentată și, uneori, ca analist la emisiuni de televiziune. Ei bine, Ivanciuc cel ancorat solid în realitatea politică și economică a României de astăzi, ne surprinde cu un roman: *Stăpânul spaimei* (Tracus Arte, 2013), care este ceea ce s-ar numi un roman total. Un critic cu darul de a pune etichete ar spune pur și simplu că avem de-a face cu o cronică de familie, ca și la Petru Dumitriu întinsă pe o perioadă de peste o sută de ani. Da, este vorba și de cronică neamului Margine din Marmația pe o perioadă de șase generații. Acesta ar fi, dacă vreți, firul roșu, cronologic, nervul sciatic al corpului romanului. Dar, de aici încolo începe spectacolul total, al unei lumi create pe mai multe paliere, ca la Umberto Eco, într-o privință, ca la Garcia Marquez, în alta, să zicem: livresc, realist-magic, ezoteric, legendar, oniric, ocult... și în toate aceste registre cu un ton firesc prin care parcă ar spune că „ieri a început să ningă”. Trunchiul familiei Margine se deschide generos în ramuri arborescente, cu personaje insolite din vremuri diferite, cu destine extraordinare, cu o feroare enciclopedică, cu o istorie real-fictivă pe cât de prodigioasă, pe atât de spectaculoasă, cu o geografie fără limite, cu o reprezentare care trimite, nu arareori, prin lumea de cuvinte, sensuri și prin amploare la cărțile Vechiului Testament.

Romancierul își subintitulează cartea, într-o paranteză: *Cea de-a o mie și doua noapte*. Dar, de fapt, prin succesiunea de nenumărate povești/povestiri, putem spune că aici e o adevărată carte a *O mie și una de nopți* marca Ivanciuc. În final, chiar există un episod în care un personaj feminin – Sica Colțău – e un fel de Șeherezadă care-i spune povești soțului său Velicu, mort, dar adus înapoi „prin vrăji și necromanție”. Spre deosebire însă de original, aici moare a doua oară „sultanul” când „Șeherezadei” îi seacă izvorul inspirației, ci nu ea.

Stăpânul spaimei este cartea în care totul este posibil și asta ni se sugerează încă din prima pagină, toate întâmplările – reale, fantastice, oculte, mitologice – fiind căzute din cer: „Părți din cartea aceasta, cititorule, au fost văzute vâslind din aripi, înainte de a cădea săgetate din cer și a-și da duhul, sfârșite de osteneală, în mâinile tale. Câteodată, bibliotecile cad din înalt ca rândunicile de noapte surprinse de ger”. Un bun „pretext” pentru ca autorul să-și permită o libertate de creație fără limite. Cu toată această libertate, ca să nu-i zicem libertinaj, rotunjimea compozițională a cărții n-are de suferit. Liantul îl reprezintă pe de o parte abilitatea de a nara ciclic, iar pe de altă parte intertextualitatea, inserările frecvente ale unor fragmente din *Scrisorile persane* ale lui Montesquieu.

Un roman ca o carte de memorii

Nicolae Sirius, trecut binișor de 60 de ani, este un scriitor atipic, unul cu o biografie bogată, de prozator american din secolul trecut. Sătul să tot fie refuzat la publicare din motive de cenzură, deși debutase editorial în 1979 în volum colectiv, cum se obișnuia (aviz tinerilor scriitori!), în 1986 a părăsit România, societatea socialistă multilateral dezvoltată, n'așa! A locuit șase luni într-un lagăr din Austria, de acolo aterizând în Australia, devenind cetățean australian în 1988. Aici a trăit din două substanțiale burse ale statului-continent, obținute prin concurs. În 1995, a revenit în Europa, dar nu în România, ci în Germania, iar peste doi ani s-a stabilit în Orientul Îndepărtat, în Japonia, fiind căsătorit cu o muziciană niponă de nivel internațional, cu care are și doi copii. I s-au jucat două piese de teatru în engleză. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Australia. Din 1995, publică în țară volume de poezii și de teatru în limba română, iar în Japonia poeme în limba engleză în format electronic.

Anul trecut, Nicolae Sirius a vizitat România și n-a pierdut prilejul de a-și publica o carte, mai exact un roman: *Amintirile unui însingurat* (Adenium, 2013). În treacănt fie spus, Adenium (numele rozei deșertului!), o editură de la Iași (director Liviu Antonesei) specializată inițial pe literatură pentru copii, se extinde pe toate genurile, recent lansând un concurs de proză scurtă.

Așadar, Nicolae Sirius publică romanul *Amintirile unui însingurat*, roman lansat deja la Muzeul Național al Literaturii Române de la București,

Romanul iubirilor Gabrielei Melinescu

Elvira Iliescu, eseistă și poetă din Constanța, a publicat mai multe cărți de critică și de eseistică și de cronici literare, dar și un volum dedicat lui Paul Goma, o altfel de monografie. Recent, i-a apărut volumul *Iubirile Gabrielei Melinescu* (Ex Ponto, Constanța, 2013), subintitulat *roman epistolar*. L-aș fi prezentat exact în această rubrică și dacă nu purta acest subtitlu, chiar dacă în sine cartea este una de critică și eseistică. Trebuie spus de la început că Elvira Iliescu face, în general, o critică empatică, scrie despre ce o fascinează, despre cine o cucerește cu textele lui. Este și cazul poetei Gabrieli Melinescu.

Ambiția autoarei este aceea de a da imaginea exhaustivă a personalității Gabrielei Melinescu, insistând în cele din urmă pe iubirile poetei: cea cu Nichita Stănescu și cu poetul și editorul suedez Rene Coeckelberghs. Firul roșu al poveștilor de dragoste ale Gabrielei Melinescu este trasat de poemele lui Nichita Stănescu, presupuse a fi dedicate sau inspirate de tânăra poetă, fiind scrise în perioada în care cei doi

tineri poeți erau împreună (aici un cuvânt de spus având istoricul literar E. I.), *Jurnalul suedez* al acesteia și corespondența dintre ea și suedez, prevalând scrisorile lui, de la îndrăgostire (mijlocul anilor '70) până la stabilirea ei definitivă în țara nordică și până la sfârșitul lui fatal. Cartea aceasta a Elvirei Iliescu este și un roman, cum am convenit mai sus, unul autentic și livresc, dar și un capitol de istorie literară. Autoarea citează consistent, însă semnificativ, romanul de dragoste fiind croit în special pe intertextualitate ca mijloc de expresie, scriitura având cursivitate, în ciuda fragmentarismului ei. Sunt adecvat alese fragmente care urmăresc sentimentele protagoniștilor, precum acesta: „Rene avea brațul stâng umflat și ne-am dus la prietenul său de demult, doctorul Tor Lindgren. Doctorul i-a luat brațul, s-a uitat la el, l-a întrebat cum doarme și Rene a răspuns: Cu capul Gabrielei pe brațul meu! Capul meu care apasă brațul din partea inimii! Diagnosticul: *paralysie d'amour!*...”

Viața Gabrielei Melinescu s-a desfășurat prodigios între două iubiri: Rene și Nichita, pe care nu l-a uitat niciodată, dovadă însemnarea ei de la moartea autorului *Necuvintelor*: „Sunt mută de durere; nu pot să plâng. Durerea mea și visul meu erau în legătură cu ceea ce s-a întâmplat cu Nichita, ființa cea mai iubită din viața mea, dacă se poate spune așa ceva. Se poate spune, cred, pentru că numai în tinerețe iubești cu adevărat și intri de bună voie în acea boală divină care este iubirea, în care se ascunde ceva cu mult mai mare decât iubirea închipuită de oameni...”

În viața literară din România ultimelor decenii comuniste, Gabriela Melinescu a fost o legendă, se vorbea mai mult din zvonuri, fără bază reală, dat fiind embargoul informatic impus de regim, dar multe nu se știau nici după 1989, până la apariția *Jurnalului suedez*. Cartea Elvirei Iliescu vine să umple un gol în capitolul frumos de istorie literară privind-o pe poeta româno-suedeză.

Scriitura este polifonică, mai multe personaje sunt și naratori, unii la mâna (gura) a doua sau a treia, un început de capitol deconspirându-se ca o *ars poetica*: „Fiecare ticluire omenească este ca o matrică în pânțele careia ticăie inima unei alte ticluiri. Prin firea lor schimbătoare, oamenii nu pot lăsa o minciună singură, sub feroarea razelor lunii, și-i fac o pereche de semiadevăr, pentru ca minciuna să nu se împută de singurătate...”

Perimetrul acțiunii este vast, se întinde între câteva imperii de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX până la „sfârșitul lumii”, acesta fiind desigur anul 2000; ba chiar și după, naratorul notând din când în când că un anumit fapt a avut loc după... sfârșitul lumii.

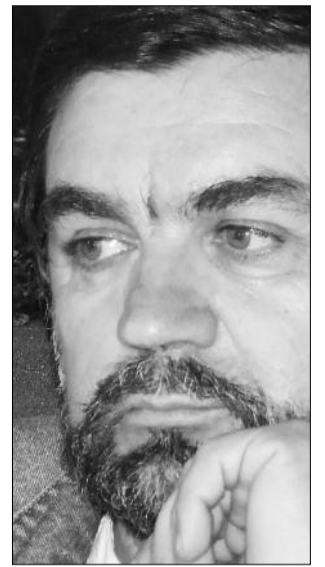
Stilul este bogat, luxuriant, există în cele aproape 400 de pagini o plăcere de a povesti absolut molipsitoare. De pildă, descrierea personajului Filidor Karamihailovici, supranumit Adună-sânge, se face într-o frază de trei pagini de carte, portretul fiind mirobolant: „A fost, zice-se, paznic al cetății părăsite ce stă stavilă la deșertul hașșinilor, cruciat, eretic, comisar sârb, terorist anti-austriac, vânător de stafii, cardinal, prieten intim al mai multor prinți și viceregi spanioli, conchistador, vânzător de umbre, general aztec și tot așa, rând pe rând, îmblânzitor de leopardi ai norilor în cătunele răsfirate pe văile de sub niște munți de forma bureților șerpești, jefuitor de morminte ale împăraților de jad, vânător de fluturi în ținutul ceaiului alb-transparent și aproape argintiu, prin vintrele căruia vezi cum se mișcă principiile active ale tebanei și teinei, muncitor cu ziua în jungla de bambus a dragonilor roșii, vagonetar de mină pe meleagurile unde pielea oamenilor este tristă ca tăciunele, iar ochii lor rozalii sunt pândiți de jigodie și malarie...” Și portretul continuă cu aceeași savoare lingvistică și stilistică pe alte câteva mii de cuvinte. Parfumul epocii se insinuează și din aglomerarea multor figuri de stil, din înșiruirea de sinonime (arhaisme și regionalisme și neologisme, la un loc) că-ți vine să crezi, citindu-l pe Cornel Ivanciuc, că româna e o limbă mai bogată în acest sens decât franceza, de pildă: „Julius Popper va ajunge stăpân peste treimea nordică a ostrovului, după ce-i va căsăpi indienii, va boteza *muncerii, curmăturile, ududoaiele, îmașurile, braniștile, plenițele, posadele, hățașurile, ploștinile, dolinele, genunile, izbucurile, zătoanele, duruitoarele, vâlcelele și tăurile* ei cu nume neaoș românești...” (subl. m. DAD).

Stăpânul spaimei este unul dintre cele mai bune romane românești apărute în 2013, an de altfel bogat în romane. Și, mai trebuie spus, că e un roman unic, în sensul că autorul nu va mai putea scrie altul în aceeași manieră, aici fiind topită o experiență și o cultură de-o viață.

la Biblioteca din Curtea de Argeș și la Centrul Cultural Pitești. Cu acest ultim prilej, autorul a mărturisit că inițial un editor japonez i-a sugerat/cerut să scrie un roman despre odiseea lui personală. Din orgoliu, considerând că i se pretinde o carte comercială, a refuzat și a scris acest roman cu miză doar artistică.

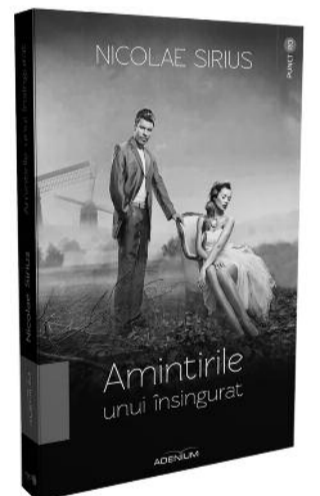
Având în vedere biografia autorului, mi se pare absolut necesar să precizez că acțiunea romanului se petrece în România, înainte și după 1989. Cartea este scrisă la persoana întâi, iar din loc în loc a persoana a doua, substituind persoana întâi, ca-n *Renunțarea* (mă rog, *La modification!*) lui Michel Butor.

Romanul este un fel de carte de memorii în care personajul-narator se situează în centrul unui evantai de întâmplări din mai toate zonele sociale. De subliniat că un om, ca Nicolae Sirius, plecat de aproape trei decenii din România are o impresionantă priză la realitatea românească a acestor ani. Avem de-a face cu un roman cu sertare, cu povești în povești, cu paranteze-n paranteze, unele fragmente pot fi percepute ca scurte piese de teatru, mai mult, dăm și de un microman polițist, ba mai curând securistic, de-un umor nebun. Personajele sunt multe și pitorești, unele dintre ele abandonate pe drum înainte de a li se cristaliza destinul. De altfel, structura, care în general este foarte importantă în roman, structura, zic, mai avea loc de îmbunătățiri, de simplificări și de limpezire. În schimb, textul e cursiv uneori, abil fragmentat alteori.

Cititorul
de roman

DUMITRU
AUGUSTIN
DOMAN

lector

Căruțele uneori pot căra și vise

Dimineața veni un pic mai devreme, ca un îndrăgostit ce nu a mai avut răbdare să aștepte ora stabilită să-și întâlnească iubita. Ziua, este noaptea ce a abandonat rochia neagră de doliu pentru a îmbrăca, într-o nouă încercare, rochia albă de mireasă.

Din lanul de porumb soarele ieși galben și rotund ca într-o zi toridă de vară. Armando privi soarele acela ca o pâine tocmai scoasă din cuptor și se miră. Nu-l miră că soarele dormise în lanul de porumb, și taică-su, Alfred, de multe ori când zăbovea prea mult în cârciumă, nu mai nimerea drumul spre casă și își găsea culcuș printre cocenii de porumb. Îl miră că după o noapte petrecută în gerul acela de făcea pietrele să crape, soarele nu era înghețat sau măcar zgribulit cum era chiar și el, deși înfoclit cu cele mai groase haine din casă... Avusese și el un străbunic ce dormise, la fel ca soarele într-o noapte geroasă de iarnă, în lanul de porumb. Vinul fiert și arcușul unei viori ce-i picurase melodii drept în inimă, îl făcuseră să uite că acasă au o ușă și niște pereți firavi de chirpici și el intrase în lanul de porumb închipuindu-și că deschide ușa, se așezase pe un pat de coceni înghețați crezând că e pe patul lui, se învelise cu o pătură imaginară și strânsese în brațe un câine ce-l însoțise de la cârciumă, închipuindu-și că strânge la piept soția și-i mângâie pânțele ei roditor, ce adusese pe lume paisprezece copii... Dimineața îl găsisse pe Oliver, străbunicul lui Armando, cu o durere cumplită de cap. Deschise greu ochii și realiză târziu unde se află. Lanul de porumb se mișca amețitor, de parcă știuleții ciunțiți și degerați se apucaseră să joace sârba pe muzica ce-i cânta încă în urechi deși lăutarii de azi-noapte erau departe... Vântul, cu chef de joacă, îi aruncă pe față o foaie de porumb mucegăită. Mirosul de stricat îi intră pe nări, adânc, întorcându-i stomacul pe dos. Încercă să-și elibereze fața, dar mâna dreaptă nu-l ascultă. „Bătrânețe, haine grele!”, gândi și zâmbi căci știa că putea fi considerat bătrân poate doar prin prisma faptului că avea strănepoți, altfel era încă în putere, mai în putere decât mulți de vârsta sa din sat. Făcu încă un efort, dar mâna se încâpățână să îl asculte. „Poate mâna stângă să fie mai ascultătoare...”, își spuse și-și concentră toate eforturile să ridice mâna. Zadarnic, brațele îi atârnav pe lângă corp, lipsite de voință, de parcă ar fi fost de cârpă. Încercă să miște picioarele, același rezultat... Țipă! Un țipăt lung, fără nimic

căruță, îl încălziseră cu câteva guri de țuică și-l asigurară ca vor ajunge repede la spital, unde totul va fi bine, Oliver nu se opri deloc din urlat. Adevărul îi intrase în corp odată cu frigul acela pătrunzător: degerase!

La spital, medicii se mirară că mai trăia, afară se înregistraseră unele din cele mai scăzute temperaturi din ultimii ani... Câinele acela, ce se cuibărise la pieptul său, fusese probabil un înger trimis de Dumnezeu să-l încălzească cât de cât, să rămână în viață să-și mai vadă copiii, nepoții și strănepoții ce-i umpleau curtea mică și drumulețul din fața casei, de Crăciun și de Paște... Deși scăpase cu viață mâinile și picioarele degerate se infectaseră și cangrena risca să intre în tot organismul, omorându-l. Medicii îi vorbiseră rece, de parcă îi povesteau despre altcineva, folosiseră niște termeni tehnici, ceva de genul degerături de gradul trei și patru, apoi îi spusese că, dacă vrea să mai aibă vreo șansă, trebuie, cât mai urgent să-i amputeze și mâinile și picioarele. La ore bune distanță, după ce vorbi cu o asistentă volubilă, termenii medicali se transformară în cuvinte pe înțelesul său. Când înțelese că îi vor tăia și mâinile și picioarele, Oliver începuse din nou să țipe, ca atuncea în câmp și doar niște calmante deosebit de puternice îl făcuseră să înceteze... Nevastă-sa, copiii, toți nepoții și chiar și vreo doi strănepoți agățați de sânul mustind de lapte al mamelor, umpluseră holurile spitalului și, parcă preluând urlatul lui Oliver, începuseră să urle și ei încontinuu. Cu toată intervenția forțelor de ordine ale spitalului, rudele refuzară să plece acasă „până nu s-o face bine tătuțu”, se așezară pe băncuțele de așteptare, pe vreo targă uitată pe hol, ori puseră o pătură pe cimentul rece și se întinseră, așteptând o veste bună de la oamenii aceia îmbrăcați în alb, ca zăpada de afară ce-i făcuse atâta rău lui Oliver, capul numeroasei lor familii. Încet, întreg spitalul se transformă într-un hotel pentru cântece de jale, pentru plâns în hohote și jelit și pentru visele de mai bine ce apărură aproape imediat ce becurile de pe holuri se stinseră încet, discret, transformându-se într-o lumină de veghe...

Dimineața unul din medici se strecură printre oamenii încă adormiți ce umpleau holurile spitalului și vorbi cu soția victimei, cerându-i acordul pentru operație. Femeia, auzind că omul ei urma să zacă inert, fără mâini și fără picioare, nici nu vru să audă de operație, preferând să îl ia mort, în coșciug. Apoi, în timp ce stătea pe culoarele spitalului așteptând acordul medicilor să-și mai vadă o dată bărbatul, poate ultima dată în viață, auzi de cineva care nu mai avea un picior că fusese încadrat la handicap de gradul I, pentru care i se dădea celui care avea grijă de el o mare sumă de bani, în fiecare lună. Gândi că omul ei, fără două picioare și fără două mâini va primi de patru ori mai mulți bani, așa că se duse după medicul acela, rugă o asistentă să scrie declarația în locul ei și semnă cu greutate, cu litere inegale, împleticite, de parcă ar fi fost mersul unui bețiv, petecul de hârtie prin care era de acord ca soțului să-i fie tăiate mâinile și picioarele...

Oliver se trezise neputincios, fără mâini cu care să o mângâie pe nevastă-sa și pe cele câteva văduve disponibile din sat și fără picioare care să-l ducă la cârciuma atât de dragă... Se rugă de nevastă-sa, de copii, de nepoți, să-i curme suferința, să-i pună noaptea în somn o pernă pe față, să-i oprească respirația, dar toți se obișnuiseră cu el, așa cum era acum, doar o umbră palidă a celui care a fost... Cel puțin îl puteau vizita, îi puteau vorbi, chiar dacă el nu prea le mai răspundea, și, ceea ce era cel mai important, știau că trăiește... În plus, lună de lună, primeau o sumă importantă de la stat, să aibă grijă de proaspătul invalid...

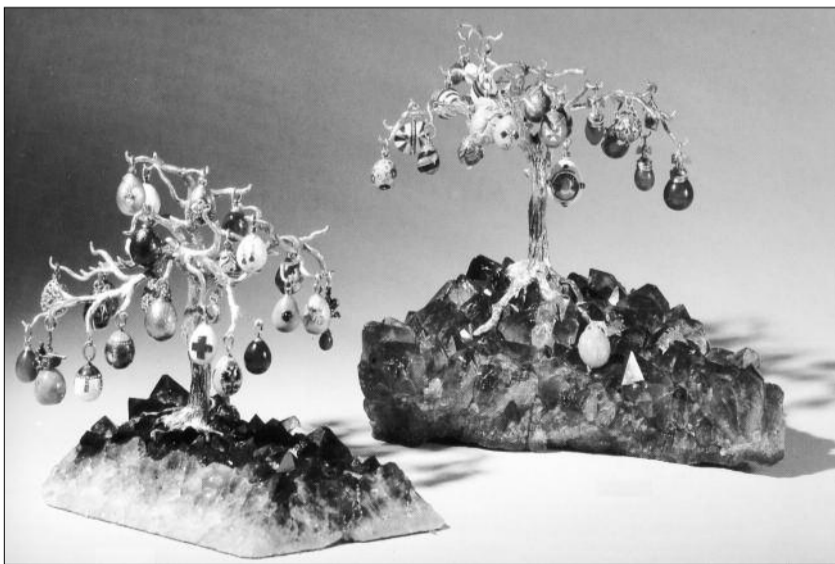
Zilele se scurgeau greu pentru Oliver, care nu reușea să se obișnuiască cu noul statut. Trebuia să roage pe cineva dacă vroia să mănânce, să bea apă, ori să-l întorcă pe-o parte sau să-l scarpine pe spatele plin de bube de atâta stat întins, într-o singură poziție... Într-o zi, auzi o discuție ce-l îngrozi. În vizită venise o rudă ce se stabilise de ani buni în străinătate. Cu vorbe meșteșugite, ba încercând să-i zică nevaste-si că aerul cald din Barcelona și apropierea oceanului îi fac bine lui Oliver și-i scot din oase frigul ce-i intrase în oase în noaptea aceea fatidică, ba promițându-i cadouri și câțiva bani grei de aur, ruda aceea încerca să-l ia pe Oliver cu el în Spania... Bătrânul știa că, dacă va ajunge acolo, un neputincios ca el va fi lăsat lângă o biserică ori pe o alee circulată, să cerșească îndurarea și câte un bănuț de la trecători. Va fi luat abia seara, târziu, și va primi un blid de mâncare, în funcție de cât de convingător fusese și cum reușise să smulgă cu tânguie sa banii din punga trecătorilor... Perspectiva îl năucii pe Oliver și, profitând de faptul că fusese lăsat nesupravegheat, toți fiind ocupați cu primirea rudei ce venise încărcată de cadouri, se mișcă într-o parte și-n alta, târâit ca un șarpe, până reuși să cadă din pat. De acolo, făcând abstracție de durerile generate de lovirea de podea, se rostogoli și ajunse până la o cămară, unde țineau unelte diverse, dar și otrava de șoareci. Cu greu, reuși cu dinții să desfacă capacul de la cutia ce adăpostea otrava de șoareci și să împrăștie conținutul ei pe podea. Lipăii prafului otrăvitor, cum lipăie o pisică laptele din farfurioară. Gustul otrăvii era oribil și, oricât de mult și-ar fi dorit să moară, nu reuși să înghită foarte multă pulbere... Cantitatea ingerată fu însă suficientă să-i ardă gâtul și mațele și să-l facă să se zvâcolească de durere. Țipetele lui inumane chemară pe toți ai casei lângă el. Îl găsiră aproape înecat în propria vomă, cu stomacul chircit și cu chipul schimonosit de durere, de nerecunoscut, parcă ar fi purtat o mască. Îl duseră de urgență la spital, spre norocul lui ruda din străinătate venise cu o mașină puternică de teren pentru care, drumul acela prost, atât de greu de parcurs cu căruța, era doar o simplă joacă de copil.

La spital îi făcură rapid spălături gastrice, îi administrară diverse medicamente, dar otrava își făcuse efectul și arsele gâtul și mare parte din mațele bătrânului. Doctorii, impulsionați de ceata de bocitori ce luase din nou cu asalt spitalul, îi făcură o intervenție chirurgicală rapidă și-i montară în stomac un furtunaș prin care să fie hrănit.

Timpul se scursese și mai lent de atunci pentru Oliver, până într-o vară când fusese lăsat în curte să mai intre soarele în oasele lui băntuite de frig. Pe la ora prânzului nevastă-sa veni cu o cană de ciorbă să-l hrănească. Îi puse la capătul furtunașului din stomac o pâlnie și îi turnă încet lichidul. Apoi, chiar dacă bărbatul nu simțea niciun gust, îi turnă și un păhărel de vin. Băutura, chiar dacă nu-l mai încânta cu gustul ei, îl cherchelea și-i dădea o stare generală de bine. După ce-l hrăni, femeia intră în casă să-și continue treburile. Puse în grabă la pâlnie un dop fiindcă peste câteva ore avea să-l hrănească iar și operațiunea potrivirii furtunașului cu gâtul pâlniei era destul de migăloasă pentru ochii ei împăienjeniți de vârstă...

În curte doi dintre strănepoții lui Oliver se jucau cu lopățelele într-o grămăjoară de nisip rămasă de când construiseră o cameră în plus pentru familia lor, ce creștea peste noapte, ca prințul din basme. Oliver îi privea pe copii, cum privești un film la televizor și, în curând își simți pleoapele grele, ca și cum ar fi avut turnat plumb pe ele, închise ochii și începu să viseze că e în cârciuma lui Nae, că-i cântă un lăutar la

Cu greu, reuși cu dinții să desfacă capacul de la cutia ce adăpostea otrava de șoareci și să împrăștie conținutul ei pe podea. Lipăii praful otrăvitor, cum lipăie o pisică laptele din farfurioară. Gustul otrăvii era oribil și, oricât de mult și-ar fi dorit să moară, nu reuși să înghită foarte multă pulbere...

omenesc, ca strigătul disperat al unui animal rănit de glonțul lipsit de sentimente al unui vânător dibaci. Câinele ce cuibărea somnoros cocoloșit la burta bărbatului sări speriat în picioare și începu să latre. Zarva celor doi antrenă și alți câini de prin sat și, alarmați de hărmălaia aceea, câțiva oameni curioși să vadă ce se întâmplă, se duseră prin câmp, ghidați de zgomot și îl găsiră. Deși sătenii îl luaseră în

→ ureche și că, de la câteva scaune distanță, o văduvă îi trimite ochede...

Soarele era jucăuș rău la ora aceea. Deși era extrem de cald afară, soarele alerga ca un nebun, când pe acoperișul de tablă al unei case, când pitindu-se printre copaci, când plonjând ca într-o piscină într-un ciob de apă. Așa, în goana asta nebună, ajunse la pâlnia din capătul furtunului ce ieșea din burta lui Oliver. Soarele nu mai văzuse niciodată un asemenea obiect, deși călătorise mult și ajunsese chiar și-n locuri ce încă nu figurau prea clar pe hărți. Cei doi copii văzură și ei soarele care se făcuse mic, ca o mingiuică de ping-pong și intrase în pâlnie să o inspecteze. Se apropiară, de-a bușilea, atrași de culoarea de aur, atât de dragă neamului lor. Unul dintre ei puse palma pe pâlnie, să prindă bănuțul de aur acolo. Dar soarele, sprinten, ieși rapid printre degetele un pic răsfirate ale copilului, iar când acesta își retrase mâna, intră la loc în pâlnie. Jocul acesta de-a prinselea, îndârji copiii ce începură să scormonească în mințile lor alte căi de arestare a soarelui. În mâna unuia încă se mai odihnea un pahar de plastic plin cu nisip din grămăjoara aceea uitată în curte. Pândi un moment când soarele strălucea din pâlnie și turnă rapid conținutul paharului peste el. Cum li se păru că soluția aceasta dă rezultate, repetară gestul. În curând pâlnia se umplu cu nisip, iar soarele nu se mai văzu, ca și cum ar fi rămas acolo, prins de firele smulse dintr-o bucată de plajă. Mulțumiți, copiii se îndepărtară și își găsiră alte modalități de joacă.

Oliver înaintase în vis. Băuse deja vreo două sticle de vin, îi lipise pe frunte o bancnotă lăutarului și se apropiase de văduva aceea disponibilă și-i strecurase discret mâna pe sub fustă, pipăindu-i piciorul. De pe un stelaj al cârciumii o clepsidră lăsa să se scurgă elegant, prin gâtul său ca de lebădă, firițele de nisip. Oliver își propuse să convingă femeia să plece într-un loc mai ferit, până când din clepsidră se va scurge ultimul fir de nisip. Se apropie de urechea femeii și-i șopti fragmente dintr-un cântec de dragoste, puțin cunoscut în satul lor, dar pe care el îl auzise la o cârciumioară din oraș. Mâna îi înainta pe sub fusta femeii, neîntâmpinând nicio rezistență. Brusc, își simții mâna năclăită de un lichid oarecum vâscos. Era plin de sânge! Deschise ochii, și văzu cum pe lângă furtunașul din burtă a ieșit, amestecat cu ciorba și vinul pe care-l băuse, un râuleț de sânge. Clepsidra de pe stelajul cârciumii se mutase la el în burtă, în pâlnia prin care era hrănit și, profitând de faptul că dopul acela nu era foarte bine pus, își scurgea ultimele firimituri de nisip... Oliver închise ochii și plecă într-un vis fără sfârșit, în care îi crescuseră la loc mâini să mângâie femeia aceea și picioare din care dădea încontinuu, ca un copil ce se bălăcește neștiind să înoate, încercând să învețe iar să alerge pe câmpul acela fără sfârșit de lângă satul lor...

Concursul Național de Literatură «Geo Bogza», ediția a IV-a

Organizator: Casa Municipală de Cultură «Geo Bogza» Câmpina.

Pot participa scriitori nedebutați în volum, indiferent de vârstă și fără restricții de apartenență la uniuni de creație sau alte organizații.

Se acceptă grupaje de minim 5 și maxim 10 poezii, editate la un rând, cu Arial 14, obligatoriu cu diacritice (textele fără diacritice sunt eliminate din concurs), în 3 exemplare imprimare pe hârtie A4, trimise în plic A4 închis, pe adresa: Casa Municipală de Cultură „Geo Bogza”, Str. Griviței, nr. 95, 105600 Câmpina, jud. Prahova cu mențiunea „Pentru Concursul Național de Poezie «Geo Bogza»” până la 15 mai 2013. În loc de semnătură, va apărea pe fiecare pagină un moto ales de autor. În plicul cel mare, va fi introdus un plic mic închis (având scris același moto), care va conține un scurt curriculum vitae al autorului: numele și prenumele; locul și data nașterii; studii; activitate literară; adresa completă; numărul de telefon și adresa de e-mail; motoul de pe plicul mic și de pe filele grupajului de poezii;

Lucrările nu se returnează, ele urmând a intra în patrimoniul Concursului. Laureții vor fi anunțați până cel târziu la 30 mai 2013, pentru a fi prezenți la festivitatea de premiere, care va avea loc sâmbătă, 31 mai 2014, orele 11.00, la Casa Municipală de Cultură „Geo Bogza” Câmpina, în cadrul Maratonului Poeziei de Dragoste.

Juriul concursului va fi alcătuit din scriitori, membri ai Uniunii Scriitorilor din România.

Se vor acorda următoarele premii: Marele premiu (600 lei) și Trofeul «Geo Bogza», Premiul I (500 lei), Premiul II (400 lei), Premiul III (300 lei), premii ale unor reviste literare și ale altor publicații. Prezența premiaților la festivitate este obligatorie.

Juriul își rezervă dreptul de a propune redistribuirea anumitor premii și acordarea altor premii speciale.

Lucrări ale autorilor premiați vor fi publicate în «Revista Nouă» și revista „URMUZ”.

Contact: fdochia@gmail.com sau tel 0244.336.291.

Cartea străină

Violenta revenire la normal

Surâsul jaguarului (*The Jaguar Smile*, 1987) este prima „carte de non ficțiune” (publicată de Polirom în 2013, în traducerea Danei Crăciun) a lui Salman Rushdie, scriitor hotărât să iasă „din lumea (relativ) politicoasă a literaturii” spre a intra „în agresivitatea arenei politice” (cu intenția de a demasca „natura incestuoasă a clasei conducătoare”), dispus să vadă „în povestea Nicaragului o saga precum cea a lui David și Goliat”, într-o mare măsură încredințat că oriunde puterea-i plină de «contradicții...intrinseci». Nefiind „un observator complet neutru”, autorul menționatului text neficțional își mărturisește de la început profunda afinitate „cu țara aceea mică de pe un continent (America Centrală)” în stare de febrilitate accentuată.

Abia descins în Managua, călătorul hipersensibil observă că modesta capitală nicaraguană „se întindea în jurul propriului cadavru”, după ce fusese devastată de recentul război civil (soldat cu detronarea dictatorului clan Somoza). Cu subtilitate el unul sesizează că „în Nicaragua mulți foarte mulți oameni s-au apropiat de revoluție prin intermediul religiei” (ce impregnase sandinismul revoluționar cu un soi de fervoare mistică). Mai apoi își dă seama că „viața din Managua postrevoluționară avea un caracter provizoriu”, refractar oricărei edificări impresionante, neînlocuibile. Cu oroare ia notă de faptul că americanii golitici sabotează crâncen revoluția prin mijlocirea unor „trucuri murdare și acțiuni de destabilizare, menite să pună cu botul pe labe o țară de nici trei milioane de locuitori” angajați în transformări epocale, mai mult sau mai puțin democratice. Îi vine greu să înțeleagă de ce Mario Vargas Llosa „sugerase ... că sandiniștii constituiau un stat de tip sovietic deghizat, că diversele măsuri pozitive în direcția creării unei economii mixte și a unei democrații pluraliste nu erau decât decorative”. În ceea ce-l privește, Salman Rushdie e de părere că revoluția nicaraguană se află mai degrabă sub semnul funcționalității democratice decât al decorativității amăgitoare. Stând de vorbă cu președintele Ortega, el unul se convinge că „dialogul cu oamenii era o prioritate pentru administrația sa”, nu detectează nici o predispoziție totalitară în manifestarea-i dialogal-degajată. Mai degrabă deprimat decât entuziasmat e însă atunci când dialoghează cu părintele Ernesto Cardenal care se face că nu știe de abuzurile politice săvârșite în Cuba de Castro și acoliții săi staliniști. Starea de deprimare i se accentuează de îndată ce află că unii revoluționari nicaraguani se servesc de cenzură spre a-și întări puterea, nesinchisindu-se de libertatea de exprimare.

Nu mai puțin se simte deranjat de faptul că „un guvern de scriitori se transformase într-un guvern de cenzori” convinși că „disidența e o chestiune cosmetică”. În calitate de „escritor hindu”, e sfătuit sa-l urmeze

pe Tagore, să scrie literatură realistă, nu fantastică. În mod paradoxal apreciază că revenirea la normal, „normalitatea de aici era de un tip ieșit din comun, unul violent”. Uneori se simte „copleșit” „văzând câte erau dispuși să facă oamenii în Nicaragua” spre a accede la un modus vivendi civilizat – democratic. Discutând cu câțiva revoluționari în contradictoriu, se încredințează că „fracturile erau mult mai adânci decât erau ei dispuși să recunoască realmente. Cu multă satisfacție ia act, la un moment dat, de „flexibilitatea autorităților”, de distanțarea lor de orice crez totalitarist-doctrinar.

Scrutând intens peisajul nicaraguan, opinează că „în Nicaragua frumusețea includea deseori și bestia”, respectiv urâtenia provocată de exploatarea nerezonabilă a unor resurse naturale. Imediat ce ajunge la Bluefields, pe coasta atlantică a țării, descoperă că „Nicaragua e și o țară a tragediilor mici nu numai a celor mari”, că sărăcia băntuie peste tot, obligându-i pe oamenii neîncrezători în revoluție să ființeze la limită, că „moartea era prezentă și aici”, precum „obiectul invizibil care estompa lumea” scoasă din circuitul vieții.

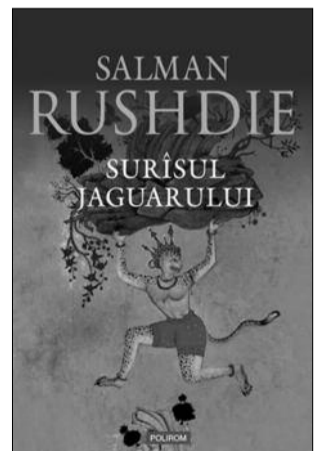
După ce examinează mentalitatea oamenilor din partea locului, pelerinul indian bagă de seamă că „aici atitudinea față de durere este de ignorare completă”, înțelege „ce înseamnă să trăiești sub amenințarea constantă a morții”, regretă că „tineretul țării e pur și simplu irosit”, admiră curajul celor ce înfruntă direct existența adesea ostilă, se arată impresionat de colaborarea guvernului cu vracii locali, „semn al adaptabilității revoluției, al pragmatismului de care dădea dovadă”. Într-un fericit răgaz se lasă escortat de mirobolantele roiuri de fluturi negri, ce aveau să-i poarte noroc de-a lungul călătoriei pline de învățăminte și de descoperiri fascinante.

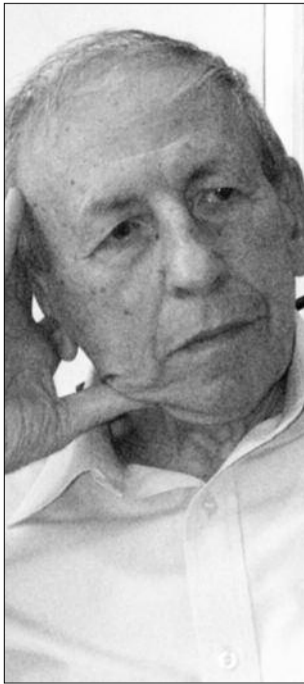
Întors la Managua, face cunoștință cu câțiva membri ai opoziției ce deplâng (într-o manieră retorică) lipsa democrației autentice, denunță necorectitudinea alegerilor, critică intervenția cenzurii, atitudinea procubaneză a celor aflați la guvernare. Câteva zile la rând, cercetează mediul literar nicaraguan, în care se scrie mult mai multă poezie decât proză, meditează asupra diferenței dintre viața reală (nerevizuibilă, ireversibilă, neînrmămată) și cea ficțională (ce permite, pe lângă unele „revizui, versiuni ulterioare, reversibilitate și înrmămarea”).

După câteva luni petrecute departe de casă, călătorul atent, scrupulos, extrem de deferent părăsește Nicaragua cu convingerea că lasă în urmă „o țară în care forțele antagoniste ale creației și distrugerii erau prinse într-un conflict violent”, că lumea de care se desparte merită să fie admirată pentru eforturile-i de ridicare pe o nouă treaptă de civilizație, pentru strădania de a trăi într-un mod demn, în libertate.

...Salman Rushdie e de părere că revoluția nicaraguană se află mai degrabă sub semnul funcționalității democratice decât al decorativității amăgitoare. Stând de vorbă cu președintele Ortega, el unul se convinge că „dialogul cu oamenii era o prioritate pentru administrația sa”, nu detectează nici o predispoziție totalitară în manifestarea-i dialogal-degajată.

Eu și ea

Cineva a spus, nenorocitul, că aș fi obsedat sexual. Nimic mai neadevărat. Sunt bărbatul care nu stă cu gândul la împreunare. În viziunea mea instinctul sexual este curat numai la animale. Unde „se abate” numai odată sau de două ori pe an și anume în epoca rutului, din necesitatea conservării speciei. Folosit, abuzat, experimentat și diversificat, devine bestial pentru ființa umană, care a venit cu alte rosturi pe lume.

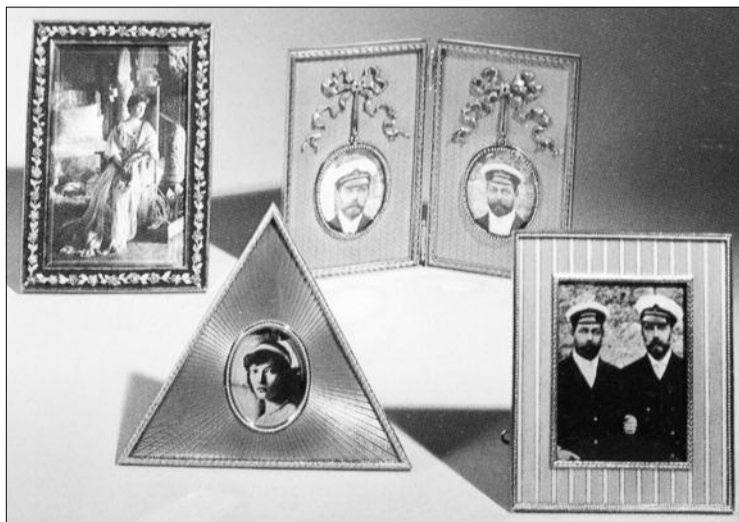
Da, iubesc femeia, și nu numai sentimental. Cu mintea, cu inima, cu dorul de ea. Cu simțurile toate. Îmi place s-o ascult, s-o privesc, s-o dezmierd, s-o îmbrățișez, s-o sărut. Să săruți o femeie ești tot atât de puțin ticălos și păcătos ca un credincios care sărută o icoană...

Femeia. Cine este ea? De unde vine? Unde se duce? Ce menire are pe lume?

Biblia ne spune că Dumnezeu, când a creat universul din haos, a început să facă mai întâi lumea. Și s-a făcut lume, și a văzut că este bine... A făcut ape și a văzut că e bine... Și a făcut pământul și a văzut că e bine... Și a făcut soarele, luna și stelele și a văzut că e bine... Și a făcut toate viețuitoarele din apă și de pe uscat și din văzduh și a văzut că e bine... Și l-a făcut pe omul bărbat și pentru prima dată și-a dat seama că nu i-a ieșit lucrarea decât pe jumătate. Că dacă ar popula planeta numai cu hominizi masculini ei ar deveni țâfnoși, ambițioși, orgolioși, vanitoși, contestatari, revoluționari, s-ar certa, s-ar încăiera și ar încerca, poate, să-l răstoarne din tronul său chiar pe părintele creator. Și s-a gândit atunci Marele Creator să-i dea o preocupare permanentă, o ispită fără sfârșit. „Domnul Dumnezeu a zis: nu este bine ca omul să fie singur: am să-i fac un ajutor potrivit pentru el. Atunci Domnul Dumnezeu a trimis un somn adânc peste om și omul a adormit; Domnul Dumnezeu a luat una din coastele lui și a închis carnea la locul ei. Din coasta pe care o luase din om, Domnul Dumnezeu a făcut o femeie și a adus-o la om. Și omul a zis: „Iată în sfârșit aceea care este os din oasele mele și carne din carnea mea. Ea se va numi femeie, pentru că a fost luată din om”.

Femeile... De câte ori nu m-au salvat. M-au vindecat. Din încurcături, din tensiuni. Din gândurile cele mai rele am evadat în lumea lor, reală sau imaginară. Un surâs de femeie, o vorbă de încurajare, o șoaptă de dragoste e un balsam pentru orice fel de rană. Chiar moartea țî-o face mai ușoară...

Ce rămâne după mine? Triumfuri teritoriale. Premii provinciale. Un vraf de diplome de excelență. Cetățean de onoare al orașului. Al județului. Ba și al Găieștilor.

Uite așa aș vrea să mor, cu fața îngropată între sânii unei femei. Să le simt gustul și să le sorb mirosul cu ultimul oftat...

Se aude, domnișoară?

Pe hotar

Internat. Cam panicat. Caut să-mi fac curaj. A sosit timpul. La ce pot să mai mă aștept. Ce, sunt o excepție? Sunt primul care părăsește această lume? Nu tot trebuie să se întâmple odată și odată?

Îmi luasem răgaz o săptămână. Mă perpeleam ca pe jar. S-o fac? Să n-o fac?

GÂLMA

(Moartea pe muchie de cuțit III)

- Dumneavoastră decideți!

Când ești bătrân nu mai ai chef să te muți nici măcar pe altă stradă. Nici în casa ta în altă cameră, pe alt pat. Cu atât mai puțin în spital. Șovăiala te macină. Teama devine panică. Și iată se întâmplă ca tocmai din panică să tâșnească curajul necontrolat. M-am hotărât...

Ultima lopată de țărână care ni se așterne peste sicriu este uitarea. Atâta vreme cât cineva își mai amintește în vreun fel de tine, mai hălăduiești pe coaja pământului. În agățările mele de orice, ca să nu pier definitiv în golul fără fund, mă prind și de zisele celor care, în zăpăceala mea, cred că au de ce să mă preamărească. Poetul Dumitru M. Ion, autorul cu peste 100 de cărți și traduceri peste hotare, mă prezintă poezilor din toată lumea participanți la Festivalul Internațional de la Curtea de Argeș: „Iată omul fără care eu n-aș fi fost scriitor!” Neadevărat. Dar elegant. Am fost primul redactor care l-a publicat. Dar de n-aș fi fost eu, ar fi fost altcineva. Catrinel Popescu mărturisește în prefața primei sale cărți că fără stimulul meu nu ar fi scris-o și nu ar fi publicat-o. Diana Popescu nu o declară. Dar sunt cel care a adus-o în literatură. Mariana Dobrin și-a pitrocit prima carte sub asistența mea. Nicoletei Popa, Florinei Dobre, Magdei Grigore, Cezarinei, Denisei le-am descoperit harul în compozițiile școlare pe când îmi erau eleve de liceu. Am fost martor activ la debuturile lui Ion Lică Vulpești, Stelian Zamora, Ion Popa Argeșeanu, Elisaveta Novac, Mona Vâlceanu...

Din Cenaclul literar al elevilor și studenților din Pitești pe care îl coordonam au țâșnit scriitori cu premii naționale și volume publicate ca Alexandru Mărchidan, Alexandra Iliescu, Mihaela Badea, Bianca Dobrescu, Ella Enescu, Ana Stănciuc. Am lansat cărțile Ioanei Dicu și fiicei scriitorului Badiu.

Și câți n-or mai fi. Care să mă amintească. Care să mă povestească. Și cei care să mă ponegrească. Prieteni. Neutrii. Inamici. Cei care m-au folosit.

Ce rămâne după mine? Triumfuri teritoriale. Premii provinciale. Un vraf de diplome de excelență. Cetățean de onoare al orașului. Al județului. Ba și al Găieștilor. Anul acesta a fost și mai productiv. În iulie, sărbătorit la Primărie. Cuvântări, un buchet de flori, un tort. Promisiunea unui loc de veci... „La mulți ani!”. Eveniment repetat la Curtea de Argeș, unde tortul a fost adus în flăcări și în cântecul orchestrei restaurantului Posada. Tot în Cetatea Basarabilor am fost aniversat în sala muzeului, în prezența unor poeți și poete de peste hotare, în proiectul „Festivalul Internațional de Poezie”. Praful de pe tobă. Pulbere în vânt. Sunt ele motive pentru care să mă lupt?

Mă legăn în iluzii.

O duzină – două de cărți. Pe al treilea raft sau al patrulea.

S-au dus rând pe rând Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, mai tineri decât mine. Câți îi mai citesc? Câți îi mai pomenesc?... Hai la culcare, oase bătrâne...

Morții cu morții, vii cu vii.

Ave, Cezar!

Un tânăr cam smucit, cam aiurit, cam prea plin de el pentru vârsta lui. Oricum atipic. După informațiile pe care le am, unul dintre cei mai buni chirurghi din noua generație. Categorie. Expeditiv:

- Oricum, pentru mine, operația asta este foarte frumoasă. Dar cu starea pe care o aveți vă avertizez că e foarte riscantă. În asemenea cazuri sunt pierderi. Nu că vreau eu sau că vreți dumneavoastră. Așa vrea statistica...

Statistica asta cine o mai fi inventat-o și pe ea?

Dar de ce să mă sperii? Tocmai rămâne o rezervă. De-ar fi să scape numai unul la sută, s-ar putea să fiu eu acela.

- Accept!

- Ca să spun drept, îmi convenea să renunțați! Nu vreau să-mi stric cartea de vizită! Dar optimismul dumneavoastră mă încurajează! Și vă garantez cu tot ce depinde de mine... Dar mai e

ceva. Să vedem dacă vom găsi un anestezist care să se bage într-un asemenea bucluc!...

„Ave, Cezar! Muritorii te salută!”

*

După lungi și prelungi căutări, găsim anestezistul. O doamnă fragilă. Aproape minionă. Este prima dată când se află într-o situație atât de complicată.

- Încercăm?

- Încercarea e a dumneavoastră!...

- Hai s-o facem!

Viața mea în mâna ei, aia mititică. Caut să mă scutur de teamă...

*

Fundeni. Chirurgie generală. Terapie intensivă. Pregătire pentru operație. Legat de un injector 24 de ore din 24. Am noroc. Sunt vârat în rezervă cu o doamnă care a făcut transplant total de ficat. Se află sub protecția vestitului doctor Irinel. Obținusem permisiunea de a sta în pijama. A doamnei, una cu imprimeuri viu colorate și pantaloni scurți. Culcată pe spate, cu picioarele încrucișate... Mai are pulpe frumoase... În rest, toți bolnavii sunt goi sub cearsaf.

De cum intru, doamna susține că mă cunoaște. Nu mi-ar fi de niciun folos s-o contrazic. Prietenă cu toți doctorii, cu tot personalul. Se sărută, schimbă amabilități. Până nu de mult, doamna a fost cineva, directoare a centrului de transfuzii. Cum mă recomandă ca un vechi prieten, sunt admis în cercul lor.

Imobilizat în pat, monitorizat, perfuzat, sedat, ce să fac altceva? Așa, pe crâmpie, îmi fac socotelile.

Cu asemenea gânduri care mi se încălesc sub țeastă văd cum se rostogolește pe ușă un burduf de piele pe două buduroaie de picioare. Vreo 200 de kilograme de bărbat al doamnei doctor cu transplant de ficat. Bonom, mucalit, hâtru, pus pe glume, se amuză de propria-i înfățișare și de mirarea mea. Își îngroașă glasul, face pe autoritarul:

- Ascultă, doamnă, de 15 ani nu mai dormi cu mine. Acum te găsec cu un bărbat în cameră. Cine este?

Mă prind în joc..

- Domnule, n-am știut că e soția dumneavoastră. Nu mai era nimeni altcineva în odaie. Am intrat prin acoperiș...

Așa facem cunoștință. Este inepuizabil...

- Ce-ai găsit la el, își întreabă cu mirare prefăcută consoarta, privind la ce a mai rămas din mine: o grămăjoară de oase într-un sac de piele.

- Măcar nu sforăie. Și asta-mi este de ajuns, îi răspunde doamna.

„Costică, Costică, fă lampa mai mică. Costică, Costică, nu te supăra!”

Domnul Costică e șef de tură. Schimbul de noapte. Din salon în salon. Aici, la reanimare, e vorba de o sală imensă, despărțită în boxe prin panouri de sticlă transparentă. Nu există calorifere. Aer condiționat. Filtrat prin tavan. Temperatură optimă. Dar mie mi-e frig. N-am ce să fac. Să fiu mulțumit că am fost lăsat cu pijamaua pe mine. Pături, saltele, nu există. Trupul gol, cum ai venit pe lume. Eu și doamna, Adam și Eva în pijamale. Noi doi singuri în aceeași cameră. Domnul Costică mai stinge din becuri. Semi-obscuritate. Fără calorifere, fără pătură, mi-ar prinde bine un alt trup lângă mine. M-aș încălzi. M-aș dezmoți. Bâzăitul aparatelor. Nu știu ce înregistrează monitorul meu. Îmi crește temperatura. Ritmul inimii. „Dezleagă-mă, domnule Costică...”

Doamna ațipește. Zâmbește. Își mângâie pântecul. Acolo e ficatul ei cel nou. Nu-l cunoaște pe donator. Anonimul binefăcător. Se roagă pentru sufletul lui. Sau al ei. Cine o fi fost? La urma-urmei cine i-a cedat acest organ vital ar trebui să fie recunoscător. În pântecul acestei femei el mai trăiește. Supraviețuiește.

Un debut merituos

Care ar putea fi destinul poetului debutant, pasibil de a fi descurajat de condiția și statutul de anonim al poetului în România acestor vremuri, de felul cum îl promovează editurile, cum îl receptează critica și cum îl primește un public cititor de literatură ca și inexistent? Aș vrea să cred că aceste vicisitudini s-ar putea constitui într-un test, mai drastic și decât cenzura ideologică și restricțiile impuse debuturilor pe vremea comunismului, un test care să direcționeze spre adevărata motivație a scrisului. Poetul scrie în primul rînd pentru sufletul lui, iar restul, promovarea, receptarea critică, cititorii, faima, prea puțin contează. Sună cumva exclusivist și negativist, dar s-ar putea ca asta să fie șansa de a exista în poezie în aceste vremuri. Au fost primele gânduri pe care mi le-a declanșat lectura plachetei Danielei Păun, intitulată eliptic și foarte inspirat, potrivit cu personalitatea lirică a autoarei, „Embleme și tranzacții”, sortită așadar unui anonim benefic. Și totuși un debut girat de un poet național important precum Mircea Bârsilă și de prestigioasa editură Tracus Arte, ar merita cu prisosință atenția criticilor. În ce mă privește, criticii ar trebui să-și facă un program de băgare în seamă, ca să zic așa, dacă nu de valorizare a poezilor aflați la început de drum. S-ar părea totuși că nu au timp de așa ceva, implicați cum sînt în politicile literare curente care, am spus-o adesea și nu mă sfîesc s-o repet, au pus literatura română pe butuci. Venind în urma lui Mircea Bârsilă, nu e pentru prima dată cînd îmi asum sarcini și competențe ale criticilor de meserie, încumetîndu-mă la o prezentare succintă a volumului de debut al Danielei Păun.

Adevărata motivație a actului poetic de care vorbeam mai sus, pare să decurgă extrem de firesc din formula lirică a Danielei Păun, aflată într-o perpetuă tranzacție afectivă cu lumea înconjurătoare, concretizată prin ceea ce Mircea Bârsilă numește, în textul de pe ultima copertă, „dimensiunea intimistă a discursului liric”. Poezia Danielei Păun te duce într-adevăr cu gîndul la acel intimism blamat de critica proletcultistă, care trimitea poetul în fabrici și pe ogoare, unde să simtă pulsul vieții apt să nască poezia adevărată... Același intimism evitat programatic de fruntașii poeziei optzeciste (nu e cazul unor poeți din stirpea lui Mircea Bârsilă), dată fiind predispoziția lor de a pica în

desuetudine prin felul cum gravitează în proximitatea locului comun și pe muchia melodramei. Autoarea își asumă cu aplomb genul de trăire indus de relația strînsă cu propriile sentimente, intimismul, explorarea abisului sufletesc transpus într-o melodie poetică cursivă, limpede, fără sincop urmărind efecte metafizice rare. Imaginația apelează la locul comun, conferindu-i originalitate în context. „Inima mea” se numește un poem, care conține desigur o doză de previzibil, bine strunită estetic, vizînd introspecția: „Inima mea e dincolo de mine. / Privesc la ea și parcă-mi e străină. / Este plină de tine de dă pe dinafară / ca o căruță cu scoarțe și sîngerează / în timp ce sîngele pulsează prin ea / dar nu e sînge adevărat, / ci doar un lichid roșu-vinețiu / care poartă numele tău. (...)” În felul acesta este transfigurat poetic monologul unei femei îndrăgostite, care vrea să-și identifice sentimentele. Tonul confesiv, adresîndu-se bărbatului iubit și totodată sinelui, propriei inimi, dă seama de vulnerabilitatea ființei aflate în starea de grație a îndrăgostirii. Fericirea îndrăgostirii e o cruce deloc ușoară (plină pînă de pe-afară... inima care sîngerează... sîngele care nu e sînge adevărat...).

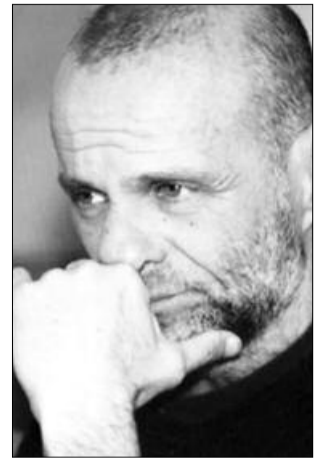
Un poem inspirat, intitulat „Rest de vară”, începe astfel: „Doar o frîntură agățată de cer a mai rămas / din ultima vară. / Cu ochii pe jumătate închiși, cu meticulozitate, / își împătorește bagajele: / o grămadă de vise croite la marginea unui val de mare, / dar risipite printre firele de nisip, / unduirii de tango și sclipirile mierii ale lunii / pe creștetele femeilor singurate. / o țigară arsă doar pe jumătate / de nerăbdarea bărbatului părăsit, frunze palide cu tente de bronz, / un rest de vin acrit prea devreme / în paharul cu picior de pe noptieră. (...) o scoică în care se aude cîntecul mării / ceața unei țîrzii dimineți de august, / rătăcită printre cearșafurile mototolite. / Strînge-ți tot și du-te... A rămas atît de puțin din puținul ce a fost”. Atmosfera unui sfîrșit de sezon estival și a anotimpului în declin, recompusă din detalii, este o reflexie a personajului narator poetic, a cărui melancolie molipsește peisajul.

În poezia Danielei Păun, reflecția densă este susținută de o matinală prospețime a receptării realului obiectiv. Frumusețea și forța lirică a următoarelor imagini constă în concretețea lor:

„Ca o rană/ deschisă pe care turnasem alcool mă durea plecarea ta (Ploaie înaltă); „Toamna asta/ ce mi se agață de gât ca un lanț fără încuitoare/ pe care doar un fierar iscusit îl mai poate tăia” (Toamna asta); „Neliniștea s-a uscat în mine/ca o buruiiană tratată cu insecticid” (Chiar nimic); „Orice amintire îmbrăcată în veșmintele iubirii/este ca un ciocan/care strivește/ chiar și cea mai copilărească bucurie” (Orice amintire); „Nici o deosebire între sângele unei femei însărcinate/și al unei eleve maturizate prea repede” (Făclii și tranzacții).

Emblemele și tranzacțiile Danielei Păun clarifică „afaceri” sentimentale și existențiale, recurgînd adesea la poveste, la discursul cu filon epic, îndulcit în articulațiile sale de procedee lirice. Așa se întîmplă în cel mai lung poem din volum, „Scrisoare”, traversat de un etern feminin adus la zi, printr-un discurs plin, în mod intenționat, de locuri comune și totodată original în tonalitatea trăirii. O femeie așteaptă așadar un bărbat căruia i-a fost elev și pe care îl revede după 27 de ani. Fictiva scrisoare se încheie cu aceste versuri cu un conținut oximoronic: „Știi ce tristă mă simt că nu mai am nimic, / nimic de oferit? Din pricina/acestui gînd, te urăsc, dragul meu, atît de mult.” Este desigur un mod de exprimare a regretului, a neputinței de a întoarce, de a readuce niște momente de viață din adolescență altfel decât prin aducerea aminte poetică.

Pe lîngă poemele sale de dragoste și în continuarea lor, autoarea tinde să etaleze abilități aparținînd unui anume tip de poezie, aparținînd așa zîșilor poeți ai câmpiei („locul în care lucrurile există într-o ordine firească/netulburată de nebulia lumii de azi” – în poezia „Câmpie”). Categoria includea nume prestigioase precum Marin Lușanu, George Alboiu sau Ion Gheorghe, aplecați asupra unei comuniuni și apropieri sentimentale sau existențiale de natură și de lumea satului. Deși la noi, spre deosebire de Occident, satul și lumea lui continuă să existe ca o enclavă în civilizația contemporană, această categorie de poeți pare să fi dispărut. Daniela Păun o resuscită în poeme precum „Frumusețea ei”, „Câmpie”, „Drum fără urme” sau „Toamnă”. O altă fațetă și un alt merit al acestui debut, față de care îmi fac o datorie de onoare din a-l semnala și a-l prezenta.

...criticii ar trebui să-și facă un program de băgare în seamă, ca să zic așa, dacă nu de valorizare a poezilor aflați la început de drum. S-ar părea totuși că nu au timp de așa ceva, implicați cum sînt în politicile literare curente care, am spus-o adesea și nu mă sfîesc s-o repet, au pus literatura română pe butuci.

Între bine și rău

(urmăre din pag. 3)

doilea depindea de primul. În sfîrșit! Într-o bună zi din vara lui 1974, am fost încunoștiințat că sînt demis din funcția de redactor, alături de François Pamfil. Prins pe un episod euforic, Radu Enescu rîdea în hohote. Fără nicio explicație în afara celei că se operează o reducere a personalului. Dar pe ce criterii, oameni buni! Nici vechimea în acest post, nici activitatea susținută în revistă, nici titlurile obținute nu mă puneau în postura de-a fi eu cel sacrificat, în favoarea a doi-trei nou veniți de care nu se mai pomenește ceva în viața literaturii. Și atunci? Am adresat autorităților un șir de memorii, dar fără niciun rezultat. Eram fie amînat, fie expedit de la unii la alții. „Etica și echitatea socialistă”, principiul de care se făcea caz pe atunci, rămînea atîrnat în cui. Andrițoiu lipsea ca de obicei, însă e cert că măsura nu s-a luat fără încuviințarea sa. Ipocrizia i-a mers atît de departe, încît pentru a nu lăsa vreo urmă a unei asemenea ignominii, l-a pus pe Enescu, ca pe un om de paie, să semneze actul respectiv. În orice caz Stelian Vasilescu triumfă. Insistînd să află totuși motivația oricît de... nemotivată a punișunii la care eram supus, mi s-a transmis ceva prin dactilografa revistei: nu l-am citat niciodată pe tovarășul Ceaușescu

și n-am scris nimic despre partid. Asta era! Prelungite în timp, protestele mele au devenit ele însele un cap de acuzare. Și iată cum: primit în audiență de reprezentantul organizației de partid orășenești, acesta mi-a pus în vedere, pe un ton tăios, nu mai puțin decît că trebuie să părăsesc Oradea. „Prezența d-tale aici nu mai e dorită. Și să știi că vei suferi consecințe foarte neplăcute dacă vei povesti cuiva despre convorbirea noastră”. Nu aveam de ales. Am păstrat tăcerea pretinsă. Centrele culturale, toate orașele mai acătării fiind „închise” (un procedeu feudal în plin “socialism biruitor”), m-am strămutat la Tg.Jiu, loc unde mă mai stabilisem de două ori, în copilărie, ca refugiat, mai întîi din Ardealul de Nord, apoi din Basarabia. Adică în Amarul Tîrg, în care mi-a fost dat a rămîne fără serviciu 16 ani, pînă după evenimentul din decembrie ‘89. Concluzia? Nici Al. Andrițoiu, nici Stelian Vasilescu nu mai sînt în viață. Despre Vasilescu nimic de zis din parte-mi decît cele de mai sus. Dar despre Andrițoiu? Cu toate urmările amare pe care mi le-a pricinuit pentru tot restul existenței izgonirea mea de la Familia, nu pot a nu-i păstra și un gînd de grație. Binele prevalează asupra răului pe care mi l-a făcut. Căci Andrițoiu e cel ce m-a ajutat decisiv, să am, cum ar veni, o pîine literară.

VERNISAJ

PRIVELIȘTI ȘI ÎNLUMINĂRI – DE ION PANTILIE

Primăria Municipiului București prin Centrul Cultural Palatele Brâncovenești găzduiește, începînd cu 23 martie – 4 mai a.c., expoziția de pictură „Priveliști și înluminări”, a maestrului Ion Pantilie. Prezentarea a fost făcută de criticii de artă Doina Mândru, Aurelia Mocanu și Pavel Șușară.

Ion Pantilie (n. 1945, Pitești) este absolvent al Institutului de Arte N. Grigorescu, promoția 1971. A fost prezent cu numeroase expoziții personale la București, Pitești, München și a participat la importante manifestări naționale și de grup în Polonia, Franța, Germania.

„Pictura sa, exacerbînd virtuțile de profunzime limpidă a culorii, păstrează – cu titlu de reper ori simbol – elemente figurative care nu apar, ci abia se străvăd în țesătura de lumină a pânzelor. Astfel se explică cum ceea ce este de fapt un demers pur plastic, coloristic, analiza simplei diluții a culorii sub acțiunea devorantă a luminii, sau tonifiantă a umbririi, capătă căldura unei emoții care se cere împărtășită, reverberînd în zeci de variante.” (Aurelia MOCANU)

Mircea Handoca

Dragostea, la popoarele primitive e mai mult un fapt decât o atitudine sufletească. Dragostea fizică constituie în ea însăși o trecere dincolo, o nouă inițiere, instaurarea unui nou om. Faptul acesta, care la noi, civilizații, este o problemă sentimentală sau higienică, iar câte o dată un simplu eveniment, are la primitivi valoarea unui act de instaurare a unei noi mentalități.

studii

Mircea Eliade și muzica

Mircea Eliade, cunoscut pentru preocupările lui literare și filozofice, autor al numeroaselor studii de orientalistă și istoria religiilor, a cochetat și cu muzica, de când era elev. Însă interferențe cu fascinanta împărăție a melodiilor se întrevăd și-n anii maturității și senectuții, în însemnările memorialistice.

Încă de la zece ani cântă române, doine și arii de operă, acompaniindu-se singur la pian. Tatăl avea o mare încredere în talentul excepțional de pianist și în vocea fiului său, obligându-l să exerseze în fiecare zi minimum două ore.

În proiectele de viitor pe care și le făcea în primii ani de liceu, era hotărât să ajungă cineva, nu știa prea bine ce, pasiunile pentru numeroasele ramuri ale cunoașterii subjugându-l în egală măsură: celebru zoolog, medic, inventator, explorator, filolog sau... pianist.

La vârsta de 13 ani a dat (împreună cu fratele său, Nicu) un adevărat concert, unde a interpretat cu sensibilitate sonatele lui Beethoven și concertele lui Rahmaninov.

Spectator nelipsit de la galerie la toate reprezentațiile Operei, elevul nostru din clasa a VI-a a Liceului Spiru Haret, compune direct la pian opera intitulată *Tomiris*.

„Cum nu aveam memorie, iar, pe de altă parte, nu prea știam cum să le notez, melodiile variau de la o zi la alta. Am reușit totuși să termin Prologul și prima scenă din actul I (dialog între Tomiris și marele poet) și, adunându-mi prietenii, – pe Dinu Sighireanu, Haig Acterian, Mircea Mărculescu și Vojeu – m-am așezat la pian și am executat „opera“ de la un capăt la altul, încercând să cânt chiar și partitura de soprană a reginei.“¹

Trompetist *alto* în fanfară, cu buzele umflate de-atâta suflat, răsuflea obosit după fiecare repetiție.

În cadrul „concertelor“ societății *Muza*, încă de pe când era în clasa a IV-a, executa de mai multe ori la pian: Rahmaninov, Grieg, Debussy. În întâlnirile duminicale – nefiind dansator – se oferă să cânte la pian foxtroturile și tangourile la modă. „De atunci (1922) și până la sfârșitul liceului eram invitat la toate ceaiurile dansante, pentru că mă dovedeam a fi cel mai bun și mai neobosit pianist.“²

Glosează pe marginea lecturilor, se entuziasmează și transcrie zeci de pagini (pe foi volante, sau în caiete).

Printre extrasele din 1923 și 1924 despre muzică reține nu numai părerile compozitorilor (Beethoven), ci și pe cele ale filozofilor: Leibniz, Kant, Hegel.

Cuvintele lui Platon nu numai că le subliniază, dar le și trimite spre publicare unei reviste:

„Muzica dă suflet universului, aripi gândirii, avânt închipuirii, farmec tinereții, viață și bucurie tuturor lucrurilor. Ea este esența ordinii, înălțând către tot ce este bun, drept și frumos.“³

În *Romanul adolescentului miop* – scriere prin excelență autobiografică – ni se relatează întâlnirea, la Șosea, cu un vagabond. O clipă se gândește să trăiască și el o viață asemănătoare cu cea pe care i-o prezentase întâmplătoarea cunoștință.

„Mi-a vorbit de viața stranie pe care-o duc pianiștii cabareturilor de periferie – imbarcați pe vapoare levantine, ajunși în porturi calde, dormind în hoteluri murdare, petrecându-și nopțile în orchestre de naufragiați cosmopoliți. Eu îmi simțeam carnea încrâncenată de bucurie. Mi se părea că numai o astfel de viață m-ar fi liniștit.“⁴

În închipuire, se și vedea angajat pianist pe un vapor de mână a treia, parcurgând ruta Alexandria-Nagasaki. În timpul furtunii, se vedea „amețit de tangaj și beat de nesomn, lovind clapele pianului...“

Ca student, îi cânta Ricăi la pian tangoul ei

preferat *Jalousie*. Notația memorialistului (peste decenii) e auto-ironică: „Rica mă privea fascinată, ca pe un geniu muzical.“

Privind retrospectiv preocupările lui muzicale, își dă seama că preferințele majore erau orientalistă, istoria religiilor și literatura. În lupta cu timpul, dormind câteva ore pe noapte, simte că se risipește prea mult și se hotărăște să renunțe la muzică. Nu i-a fost deloc ușor. Mai mult decât atât. Neputând rezista, își călca promisiunea făcută sieși. Plecând în Italia și neputând să exerseze, se resemnează.

În India însă, în salonul Doamnei Perris se afla un pian. După ce asistase la un concert de orgă într-o catedrală... renaște vechea preocupare.

Oricâtă pasiune a pus, executantul și-a dat seama că nici unul din cei ce l-au ascultat în pensiunea din Ripon Street n-a fost emoționat nici de Grieg și nici de Debussy.

Această indiferență generală a fost semnalul declanșator al hotărârii de a renunța definitiv la cariera de interpret. Să-i fi venit în minte și întâmplarea relatată mai târziu în jurnal? Cine știe...

Avea 15 ani când a cunoscut un băiat de aceeași vârstă cu el, care se considera un excepțional muzician:

„Pentru el cultura universală produsese până atunci trei genii: Hafiz, Goethe și el însuși. Și adăuga: «Dacă mi s-ar aduce argumente convingătoare, aș renunța la Hafiz și poate chiar la Goethe, dar niciodată la mine, căci nici un argument n-ar putea să mă convingă că nu sunt un geniu.»

Era de ajuns să-l auzi vorbind, să-i privești fruntea, pentru a-i da dreptate.“⁵

Praf și pulberea s-au ales de cariera muzicală a acestui tânăr, cu toată hotărârea și convingerea lui.

Într-o colibă din Himalaya, după ruptura cu Maitreyi, apare pentru puțină vreme Jenny. Aceasta, violoncelistă din Johannesburg, părăsise ținuturile natale pentru a căuta în India absolutul. Inițindu-se reciproc în tantrism, cei doi ascultau la ptefon *Simfonia neterminată, Jupiter și Peer Gynt*.

În cei opt ani din perioada interbelică (1932-1940), activitatea de romancier și orientalist, de asistent al catedrei de logică și metafizică a lui Nae Ionescu este cunoscută.

În cadrul *Criterionului*, Eliade a ținut două conferințe: *Muzica asiaticilor și primitivilor și Magia și originile muzicii*.

Prima dintre ele este evocată în *Memorii*:

„Câțiva muzicieni s-au oferit să adapteze melodiile africane, asiatice și oceanice la

instrumentele de care puteam dispune și să improvizeze un cor în stare să reproducă atât ritmurile Africii ecuatoriale, cât și melancolicele monotonii indoneziene. Spectacolul a avut un succes extraordinar. Vorbeam zece-cincisprezece minute despre muzica indiană, în special despre cea bengaleză și apoi mă retrăgeam – și din spatele cortinei apăreau instrumentiștii sau corul și în sala Fundației Dallas răsunau, poate pentru întâia oară în România, arii din Travancore sau Puri. Reapăream și încercam să evoc mitologiile și religiozitatea anumitor populații arhaice, apoi dispăream și publicul asculta fascinat cântece rituale bantu, melopeele malaeziene, chiuiturile sincopate ale cutărui trib australian. Întreg acest ciclu de conferințe a fost urmărit cu entuziasm de un public din ce în ce mai numeros.“⁶

Manuscrisul celei de-a doua conferințe, aflat în posesia noastră, cuprinde opt jumătăți de coală, fiind scris relativ citeț cu cerneală neagră.

Textul ilustrează interferența dintre literatură, muzică, coregrafie și magie în creația lui Eliade.

Redăm primele trei secvențe (din cele 12 existente):

Caracterul cosmic – în sens de creație – în ritmul cosmosului, al muzicii primitive. Elementele fonice sunt integrate în melodie, fără a fi purificate, canonizate, nu există o asceză prea labilă a sunetelor, o umanizare a lor, o smulgere decisivă din materialul viu care le-a provocat până atunci (vântul, apele, fiarele, păsările). Sunetele în muzica primitivă se integrează aceluiași Cosmos natural, magic, de unde au pornit; observați cum sunetele se înapoiază la originea lor fizică; ele nu creează un alt univers, estetic, unde să se integreze, ierarhic, conform unui canon al emoțiilor estetice.

De aceea melodiile nu sunt armonizate: sunt unisone, sunetele nu se organizează unele față de altele, ca în mijlocul unui organism muzical.

Dansul vegetației și al extazului. Aici vom observa trecerea de la joc la dans. De la libertate dezordonată – integrare într-o armonie care transcende omul.

Dubla funcțiune a acestui dans: 1) viața vegetală, iureșul junglei, cojile și mugurii care plesnesc dintr-un prea plin; vegetația la începutul primăverii, când se pregătește victoria soarelui, fertilitatea; 2) *descoperirea ritmului*, bucuria coerenței și a continuității mișcărilor, extazul gestului organic, voluptate.

Nu trebuie să judecați acest dans cu tiparele deja știute ale dansului havaian, sau ale celui african. Deși aparține tipului oceanic, are o anumită trăsătură austro-asiatică, pe care trebuie s-o luați în considerație dacă voiți să înțelegeți acest dans.

Cântec de dragoste.

Dragostea, la popoarele primitive e mai mult un fapt decât o atitudine sufletească. Dragostea fizică constituie în ea însăși o trecere dincolo, o nouă inițiere, instaurarea unui nou om. Faptul acesta, care la noi, civilizații, este o problemă sentimentală sau higienică, iar câte o dată un simplu eveniment, are la primitivi valoarea unui act de instaurare a unei noi mentalități. Un om care a iubit fizicește este cu desăvârșire un alt om decât cel care era cu o zi mai înainte. Actul acesta fizic este înconjurat de un imens ceremonial.

Cântecul: după ceremonia nupțială Colierul de trupuri sub cerul liber. Bucuria carnală, dar fără neurastenie. „Cel mai pur, mai direct și mai neconvențional cântec de dragoste.“

Ne-am extins prea mult ca să putem reproduce măcar esențialul din *Vraja ploii și Imn soarelui*.⁷

Sosit la Paris, la 16 septembrie 1945, Eliade începe să viziteze muzeele, să participe la concerte și spectacole.

„La Conservator, concertul de muzică veche *Ars Rediviva*, organizat de Claude Crussard. Câțeva bucăți de Bach, printre care *Fuga nr.4* și